

Norges Indskrifter med de ældre Runer.

Udgivne

for

Det Norske Historiske Kildeskriftfond

ved

Sophus Bugge.

Christiania.

A. W. Brøgers Bogtrykkeri.

1895.

Bratsberg Amt.

8. Søtvæt.

Literatur. O. Rygh i Aarsberetning for 1879, S. 184, Nr. 72 a. — Th. Winther i Aarsberetn. for 1880, S. 150. — I. Undset i Aarbøger f. nord. Oldk. 1880, S. 155. — Stephens, The Old-North. Run. Mon. III, S. 260 f. Nr. 94 (med Tegning efter Originalen). — O. Rygh, Norske Oldsager I Nr. 290 (Tegning efter Originalen); II S. 15.

Grundlag for Behandlingen. Undersøgelse af Originalerne.

Tegning laant af det kgl. nord. Oldskriftsselskab i Kjøb., tidligere udgiven hos Stephens Run. Mon. III, 260 og hos Rygh Norske Oldsager Nr. 290.

Professor Rygh har velvillig meddelt følgende Oplysninger.

„Et større Fund gjordes i Sommeren 1879 af Skolelærer J. Hanssen i en Gravhaug paa Søtvæt¹⁾ i Solum Sogn og Pgd., Bratsberg Amt. Oplysningerne om Fundet ere meddelte af Finderen og for en Del af Overlærer Th. Winther, som besøgte Stedet ikke længe efter.

1. De nedenfor omtalte 2 Guldbracteater (Universitetets Oldsagsamling Nr. 9440).

2. Stykker af en Spænde af forgyldt Sølv, afb. i Aarsberetn. fra Foreningen til norske Fortidsmindesmærkers Bevaring 1879 Fig. 28, oprindelig c. 12.5 cm. lang, nu ufuldstændig. Den er delvis prydet med Nielloornamenter og har havt 4 indfattede Granater, hvoraf nu kun 1 er tilstede.

3. En Knap til en Hegtespænde lig „Norske Oldsager“ No. 268, af Sølv, forgyldt, med ganske de samme Ornamenter, som Knapperne paa det i „Norske Oldsager“ afb. Expl. have, men af betydelig mindre Dimensioner.

4. 10 Glasperler, hvoraf 2 ensfarvede blaa og 1 Mosaikperle med Schakbretmønster; de øvrige af forskjellige Farver med indstøbte Ornamenter af anden Farve.

5. Et lidet tyndt, fladhamret Guldstykke af 0,2 gr. Vægt.

¹⁾ Matr. Gaards-Nr. 32, 1. Gaardens ældre Navn har vist været *Sudrpfveit*, da Nabogaarden heder Meltvet.

6. 3 Nøgler af Bronze (Krognøgler, lig f. Ex. „Norske Olds.“ Nr. 163), ornamenterede, nu mere eller mindre ufuldstændige.

7. Et Glasbæger, af Formen med flere (her 2) Rader indsløbne Ovaler paa Ydersiden, som „Norske Olds.“ 335, uden Fod, 9.5 cm. høit og 8.8 cm. vidt i Mundingen. Mærkeligt derved, at det efter at være blevet brudt i 3 Stykker, sees igjen at være sammenføiet paa den Maade, at der har været paanaglet forgyldte Sølvbeslag rundtom Karret nedenfor dets Rand og tversover Bruddene. Heraf er levnet Smaaestykker af Beslagene selv, der have bestaaet af flade Strimler, 0,5 cm. brede, med 3 Furer langsefter paa Forsiden, og de fleste af Naglerne, der ere af uforgyldt Sølv. Det ene af de tre Stykker af Karret mangler nu.

8. Stykker af 2 Lerurner, hvoraf den ene har været „urtepotteformet“ (som „Norske Olds.“ Nr. 370—377), rigt ornamenteret og forsynet med Jernbaand under Randen, og den anden har hørt til Typen med udstaaende Knotter rundt Bugen (som „Norske Olds.“ Nr. 369).

9. Et Træstykke, der har Lighed med den øvre Del af en Stav af et af de i Fund fra ældre Jernalder ofte forekommende Træspand med Bronzebeslag, men som dog ialfald ikke i sin nuværende Form kan have havt denne Bestemmelse, da nogle Udsnit i Kanten og Broncenagler, der ere drevne ind dels i Overkanten, dels paa Siden, ikke kunne forliges dermed.

10. En liden, af en glat rund Stang dannet Ring af Sølv, oprindelig forgyldt, af Størrelse som en liden Fingerring, men neppe brugt saaledes, da den etsteds har en meget stærk Indknibning i 3 mm. Længde, og saaledes maa antages bestemt til at hænges i noget.

Haugen, der var meget stærkt beskadiget ved Grustag, havde oprindelig holdt 54 Fod i Tvermaal og $7\frac{1}{4}$ Fod i Høide og bestod af Rødmuld og svære Stene. Oldsagerne laa omtrent midt i Haugen og paa dens Bund, omkring en Plet Kul og kulblandet Jord; hvor de fandtes, var der tidligere taget saa meget bort af Haugen, at det meget vel kunde tænkes, at endel af det oprindelige Gravgoods var ødelagt eller beskadiget ved denne tidligere Gravning. Efter Iagttagelser, som Finderen troede at have gjort, skulde her have været nedlagt et ubrændt Lig, ligesom han mente at have seet smaa gravkammerlignende Rum i flere Etager over hinanden, der havde omgivet Hovedgraven i en Halvcirkel eller mulig oprindelig i en Cirkel, men som ikke indeholdt Levninger af Mennesker eller Oldsager. Herom kan eftersees de udførligere Meddelelser i Aarsb. 1879 S. 184—186 (jfr. ogsaa 1880 S. 150).

Efter de nedlagte Gjenstandes Art maa en Kvinde antages at have hvilet i denne Grav.

Spændens Form og Ornamenter give Grund til at formode, at den tilhører et temmeligt tidligt Stadium af „Mellemjernalderen“, og med Rimelighed kan henføres til Tiden ved 600 e. Kr. Hermed stemmer Glaskarret, der hører til en Type, hvoraf de fleste Exemplarer ere trufne i Fund, der maa sættes før Mellemjernalderens Begyndelse, og blandt de øvrige Sager kan der neppe siges at være nogen, som modsiger denne Tidsbestemmelse.“

De ved dette Fund fremkomne to Guldbracteater, som har Runeindskrift, er slagne med samme Stempel, hvorfor jeg i det følgende taler om én Bracteate i to Exemplarer. Den beskrives af Prof. Rygh saaledes: „Forestillingen et menneskeligt Hoved over et firføddet Dyr med Horn, opstaaende Øren og Hale Vægt 3.3 og 3.1 gr., Tvermaal med Indfatningskanten 2.6 cm.“

Bracteateens billedlige Fremstilling er nær beslægtet med den, vi finde paa mange andre Bracteater, og maa derfor være en Efterligning af Fremstillingen paa en anden nu tabt Bracteate. Runeindskriften gjenfindes derimod ikke paa andre Bracteater og kan derfor være tilføiet af den Mand, som har arbeidet Stemplet til Søtvæt-Bracteaten.

Oppe til høire viser Tegningen følgende Runer, som er vendte mod venstre:

1 2 3 4 5 6
 ᚠ ᚱ ᚠ ᚠ ᚠ ᚠ
 a e l w a o

og oppe til venstre

7 8
 † †
 n l

Rune 1 er paa det ene Exemplar (b) meget utydelig. Paa Exemplar a synes derimod ᚠ at være sikker. Runen har her de to Kviste tæt sammen, især nærmest ved den lodrette Stav. — Paa Rune 3 gaar Kvisten ud fra den lodrette Stav lidt nedenfor dennes Top. — Paa Rune 4 er Sidestavene kantede. — Rune 7—8 er paa Exemplar a lidt utydelige, men er sikre baade paa a og paa b.

Hvis Runerne skulde læses, saa at man begyndte Læsningen, hvor jeg har begyndt den, kunde de ikke danne Ord skrevne fuldstændig og ligefrem, og Indskriften maatte da for os blive fuldstændig uforstaaelig i sin Betydning og Oprindelse.

Hvis vi derimod begynde Læsningen med Rune 2, saa faa vi

elwa onla,

og hvis vi begynde med Rune 6, saa faa vi

onla elwa.

Herved faa vi Runeforbindelser, som kan udtales og som har Præget af virkelige Ord. Jeg vil derfor ud fra denne Forudsætning forsøge en Tolkning af Indskriften.

Baade onla og elwa kan efter sin Endelse være Nominativ af en Stamme paa *-an*. Da mange Bracteate-Indskrifter indeholder et Mandsnavn i Nomin., ligger det nær, i onla og elwa at formode en af Navn og Tilnavn bestaaende Betegnelse for en Mand, ligesom vi har en saadan i hariuha fauauisa paa Bracteaten Nr. 57

Steph., d. e. Hariuha den enfoldige (oldn. *fávísi*). *onla* synes at være et Mandsnavn, væsentlig dannet som *wiwila* (Veblungsnes), *frohila*, *niuwila*, *niujil[a]*, *mrla*, dog uden Vokalen *i* foran *-la*. *onla* synes at være det nordiske Navn *Óli*, *Óli* eller *Áli*¹⁾.

I det angelsaksiske Digt Beowulf nævnes en svensk Konge *Onela*, der sandsynlig har levet i 6te Aarhundred. Han er samme Person som Islændingernes *Áli* eller *Óli enn upplenzki*²⁾. Dette beviser, at Navnet brugtes i Norden saa tidlig som paa Søtvæt-Bracteatsens Tid, og at et *n* er faldt ud foran *l* i *Óli*, ligesom i *Áleifr*, ags. *Onláf*. Einhard nævner som dansk Konge Aar 812 *Anulo*; dette er en latiniseret Form af det samme Navn. I *Óli* er nasaleret langt *o* blevet til *ó*³⁾.

Men imod Opfatningen af *onla* som *Óli* kan gøres følgende sproglige Indvending: Hvis *Óli* er opstaaet af **Anula*, skulde man, kunde det siges, paa Søtvæt-Bracteatsens Tid vente denne Form **Anula* bevaret, da *i* foran *-la* er bevaret i *wiwila* i Veblungsnes-Indskriften, der ikke synes at være meget ældre end By-Indskriften, samt i de danske Bracteate-Indskrifter *frohila*, *niuwila*, *niujil[a]*. Dette, kunde man sige, maatte man saameget mere vente, som Vokalsynkope tidligere indtræder efter lang første Stavelse end efter kort. At ikke Modsætningen mellem *onla* og *wiwila* er at forklare deraf, at *u* blev synkoperet tidligere end *i*, synes at fremgaa af følgende Former: *aluko* Førde; *hǫþuwulafa hæruwulafia* Istaby og analoge Former paa Stenene fra Stentofta og Gommor. Ja endnu i irske Skrifter *Hiruath*, latiniseret *Hirota* som Navn paa Norge, hvilket forudsætter, at man i Vestnorsk i 9de Aarhundred sagde **Harudax*, ikk *Hǫrðar*.

Jeg tror dog ikke, at den nævnte Indvending er afgjørende.

At *onla* er = *Óli*, støttes ved, at vi har ikke **anulaibu*, men *alaj[b]u* paa By-Stenen, for **anlaibu* = *Álof* (her foran S. 107 f.), om end By-Indskriften (fra c. 650—675) sikkert er noget yngre end Søtvæt-Indskriften.

Som Exempler paa Omlyd i Nordisk før Vikingetiden har jeg (S. 106 f.) bl. a. nævnt: *u[b]t* paa By-Stenen „efter“, udtalt *øpt*, og Navneformerne *eunixet-ethelbrugi*, d. e. *Eunis et Ethelbrugi* hos Jordanes fra c. 500.

I Former som *aluko* og **Harudax* antager jeg et urgerm. *u*, som hører til Ordets Stamme. I disse Former blev anden Stavelse vistnok udtalt med Bitone, sandsynlig stærkere længere tilbage i Tiden. Jeg antager, at *u* derimod i **Anula* var en reduceret Vokal („Svarabhakti-Vokal“), som havde udfoldet sig mellem *n* og *l* og som ikke var betonet. Netop fordi dette *u* ikke var betonet, kunde det igjen trænges ud paa en Tid, da *u* endnu holdt sig i Former som *aluko*, **Harudax*. Ved Indflydelse baade fra det *u*, som trængtes ud mellem *n* og *l*, og fra *n*

1) *Óli* kan i ét Skrift den Person kaldes, som i et andet kaldes *Áli*. *Óli Svarthofðason* Landn. II, 25 (Ísl. ss. I, 136) kaldes i Gen. *Ála* Landn. V, 9 (Ísl. ss. I, 302). *Olo vegetus* Saxo 367 ff. (M.) kaldes *Áli enn frækni* i Yngl. s. Kap. 25 (F. J.), hvor Varianten *qli* anføres. Cod. Fris. (Udg. S. 21) nævner *Áli hinn upplenzki*, Dat. *Ála*, men i Verset (S. 22) Gen. *Ola*. Som en af Æserne nævnes i Snorra Edda I, 554 *Áli*, hvorfor cod. reg. har *qli*. I Fms. V, 57 skifter i Hskrr. *ala* med *ola* Gen. som Søkongenavn.

2) Se mine Bemærkninger i Zeitschr. f. deutsche Philol. IV, 214 og i Paul-Braunes Beitr. XII, 12 f.

3) Se Falk Arkiv VI, 114 f.; Noreen Altisl. u. an. gramm. 2 § 73, 2.

Steph., d. e. Hariuha den enfoldige (oldn. *fávisi*). *onla* synes at være et Mandsnavn, væsentlig dannet som *wiwila* (Veblungsnes), *frohila*, *niuwila*, *niu Jill[a]*, *mrla*, dog uden Vokalen *i* foran *-la*. *onla* synes at være det nordiske Navn *Óli*, *Óli* eller *Áli*¹⁾.

I det angelsaksiske Digt Beowulf nævnes en svensk Konge *Onela*, der sandsynlig har levet i 6te Aarhundred. Han er samme Person som Islændingernes *Áli* eller *Óli enn upplenzki*²⁾. Dette beviser, at Navnet brugtes i Norden saa tidlig som paa Søtvæt-Bracteats Tid, og at et *n* er faldt ud foran *l* i *Óli*, ligesom i *Áleifr*, ags. *Onláf*. Einhard nævner som dansk Konge Aar 812 *Anulo*; dette er en latiniseret Form af det samme Navn. I *Óli* er nasaleret langt *o* blevet til *ó*³⁾.

Men imod Opfatningen af *onla* som *Óli* kan gjøres følgende sproglige Indvending: Hvis *Óli* er opstaaet af **Anula*, skulde man, kunde det siges, paa Søtvæt-Bracteats Tid vente denne Form **Anula* bevaret, da *i* foran *-la* er bevaret i *wiwila* i Veblungsnes-Indskriften, der ikke synes at være meget ældre end By-Indskriften, samt i de danske Bracteate-Indskrifter *frohila*, *niuwila*, *niu Jill[a]*. Dette kunde man sige, maatte man saameget mere vente, som Vokalsynkope tidligere indtræder efter lang første Stavelse end efter kort. At ikke Modsætningen mellem *onla* og *wiwila* er at forklare deraf, at *u* blev synkoperet tidligere end *i*, synes at fremgaa af følgende Former: *aluko* Førde; *hǫpūwulafǫr hæruwulafǫr* Istaby og analoge Former paa Stenene fra Stentofta og Gommor. Ja endnu i irske Skrifter *Hiruath*, latiniseret *Hirota* som Navn paa Norge, hvilket forudsætter, at man i Vestnorsk i 9de Aarhundred sagde **Harudax*, ikk *Hǫrdar*.

Jeg tror dog ikke, at den nævnte Indvending er afgjørende.

At *onla* er = *Óli*, støttes ved, at vi har ikke **anulaibu*, men *alal[b]u* paa By-Stenen, for **anlaibu* = *Álof* (her foran S. 107 f.), om end By-Indskriften (fra c. 650—675) sikkert er noget yngre end Søtvæt-Indskriften.

Som Exempler paa Omlyd i Nordisk før Vikingetiden har jeg (S. 106 f.) bl. a. nævnt: *u[b]t* paa By-Stenen „efter“, udtalt *øpt*, og Navneformerne *eunixet-ethelbrugi*, d. e. *Eunis et Ethelbrugi* hos Jordanes fra c. 500.

I Former som *aluko* og **Harudax* antager jeg et urgerm. *u*, som hører til Ordets Stamme. I disse Former blev anden Stavelse vistnok udtalt med Bitone, sandsynlig stærkere længere tilbage i Tiden. Jeg antager, at *u* derimod i **Anula* var en reduceret Vokal („Svarabhakti-Vokal“), som havde udfoldet sig mellem *n* og *l* og som ikke var betonet. Netop fordi dette *u* ikke var betonet, kunde det igjen trænges ud paa en Tid, da *u* endnu holdt sig i Former som *aluko*, **Harudax*. Ved Indflydelse baade fra det *u*, som trængtes ud mellem *n* og *l*, og fra *n*

1) *Óli* kan i ét Skrift den Person kaldes, som i et andet kaldes *Áli*. *Óli Svarthofdason* Landn. II, 25 (Ísl. ss. I, 136) kaldes i Gen. *Ála* Landn. V, 9 (Ísl. ss. I, 302). *Olo vegetus* Saxo 367 ff. (M.) kaldes *Áli enn frækni* i Yngl. s. Kap. 25 (F. J.), hvor Varianten *óli* anføres. Cod. Fris. (Udg. S. 21) nævner *Áli hinn upplenzki*, Dat. *Ála*, men i Verset (S. 22) Gen. *Ola*. Som en af Æserne nævnes i Snorra Edda I, 554 *Áli*, hvorfor cod. reg. har *óli*. I Fms. V, 57 skifter i Hskrr. *ala* med *ola* Gen. som Sekongenavn.

2) Se mine Bemærkninger i Zeitschr. f. deutsche Philol. IV, 214 og i Paul-Braunes Beitr. XII, 12 f.

3) Se Falk Arkiv VI, 114 f.; Noreen Altisl. u. an. gramm. 2 § 73, 2.

forandrede første *a* i **Anla* til *o* i *onla*. Har Sideformen *Áli* foran *l* aldrig havt noget *u*?

Første Element i oldnord. *Áleifr*, *Óláfr*, i ags. Form *Onláf* synes tillige at indeholdes i *Áli*, *Óli*, ags. *Onela*. Efter at *Óláfr Tryggvason* havde været i Gardaríke og derfra var kommen til Britannien, kaldte han sig *Óli* og sagde, at han var „gerdsk“, d. e. fra Gardaríke¹). Denne Sagaens Fortælling synes at vise, at *Áli*, *Óli*, som indeholder Deminutivsuffixet *-li*, urnord. *-la*, tildels er blevet brugt som Kjæle navn for *Áleifr*, *Óleifr*.

At Einhard kalder en dansk Konge saa sent som Aar 812 *Anulo*, gjenriver ikke den her givne Tolkning af *onla*; thi Navneformen kan hos Einhard være paavirket fra Oldtysk, hvor Navnet findes i Formerne *Anulo*, *Anolo*, *Analo*, got. *Anila*, se Förstemann. At dette Navn ikke fra først af er opstaaet som Kjæle navn af nord. *Áleifr*, *Óláfr*, i ags. Form *Onláf*, synes at fremgaa deraf, at sidstnævnte Navn ikke er paavist hos Vestgermanerne paa Fastlandet eller hos Goterne.

elwa paa Søtvæt-Bracteaten synes at være den substantiviske eller bestemte Form af en Adjectivstamme *elwa-*, Nom. **elwar*; jfr. *fauauisa* paa Bracteaten Nr. 57 Steph., d. e. oldn. *fávísi*. Adjectivstammen *elwa-* findes i oht. *elo*, *elawêr* „lohbraun, hochgelb“, mht. *el*, *elwer*, endnu i Sydtysk *elb* (Deutsch. Wtb. III, 401). Dertil høre sandsynlig de oldtyske af Förstemann opførte Navne *Eluwin* (St. Peter), *Elungo* (Cod. Lauresh.). Jeg har her foran S. 125 nævnt det som en Mulighed, at *Ilwu* paa Bracteaten Nr. 10 Steph. (Danm.), d. e. *elwu* eller *ilwu*, er et til Adjectivstammen *elwa-* hørende Kvindenavn²). Med den nævnte Adjectivstamme *elwa-* „gul“ forbinder R. Much (i Sievers Beiträge XVII, 25 f.) Navnet paa et Folk i det østlige Germanien *Helvecones* hos Tacitus German. 43, *Αλλογαίωνες* hos Ptolemæus.

Det Adjectiv, som jeg finder i *elwa*, er, saavidt jeg véd, ikke bevaret i historisk Nordisk. I *elwa* er ikke indtraadt Brydning, som maatte være indtraadt i historisk Oldnorsk, hvor Formen maatte have hedt **jelvi*. Jfr. *heldar* Tjurkö = oldn. *Hjaldr*; *haeru-* Istaby = oldn. *hjer-*; *gibu* Bracteate Nr. 57 Steph. = oldn. *gjef*.

Adjectivstammen *elwa-* indeholder Suffixet *-wa*, der findes i mange Adjectiver, som angiver en Farve; f. Ex. german. *gelwa-* tysk *gelb*, *falwa-* oldn. *fotr*, o. s. v., se Kluge Nominale Stammbildungslehre § 186, b, Brugmann Grundriss II S. 128 f. Adjectiver, som angiver en Farve, bruges i bestemt Form overhoved som Tilnavne i de germanske Sprog. Hvis *elwa* „den gule“ er Betegnelse for en Person, har det vel snarere sigtet til Haarfarven end til Hudfarven.

Efter den her foran givne Tolkning skulde altsaa *onla* være Navn og *elwa* Tilnavn. Jeg formoder, at vi her snarere har Eierens end Fabricantens Navn. Paa Bracteaten Nr. 55 Steph. læser jeg nemlig: *ho'r* (d. e. *horar*) *aihek þat* „jeg Hor eier dette“, medens Nr. 24 Steph. har samme Navn *horar* uden Verbum.

Da Indskriften, som den paa Søtvæt-Bracteaten er afdelt i de to Rune-grupper *aelwao* og *nl*, ikke giver nogen sproglig Mening, medens den, naar vi

¹) Heimskr. Ól. s. Tr. Kap. 32, 33, 51, 52.

²) Skulde *Elwu* kunne være Dativ? Indskriften paa Nr. 47 Steph. kan, som jeg ved Undersøgelse af Originalen har fundet, ikke læses *elwu*.

begynde Læsningen med o, bliver **onla elwa**, der giver god Mening, saa vover jeg at holde den her fremsatte Tolkning for den rette trods den Maade, paa hvilken Runerne er stillede sammen paa Bracteaten.

Det synes mig muligt, at Fabricanten har faaet Navnet paa den Mand, som skulde blive Bracteateens Eier, **onlaelwa** skriftlig opgivet af den, som bestilte Bracteaten og at Fabricanten har anbragt Indskriften uden Hensyn til Ordafdeling og mulig tillige saaledes, at han med Flid vanskeliggjorde Forstaaelsen.

Noget fuldstændig analogt Tilfælde kjender jeg ikke. Men det forekommer paa Bracteater oftere, at Indskriftens Runer er adskilte efter Rummets Krav uden Hensyn til Ordafdeling¹⁾. Paa Bracteaten Nr. 59 Steph. (se Steph. III, 234) er Indskriftens forskjellige Runer stillede sammen uden Hensyn til den sproglige Betydning²⁾. Paa Nr. 79 Steph. er de to første Runer af den Indskrift, som gaar mod venstre, adskilte fra de øvrige og staa sammen med den Indskrift, som gaar mod høire.

I denne Udgave er det ikke min Hensigt at meddele Undersøgelser om de billedlige Fremstillinger eller om de hellige Tegn, som findes paa de med Runeindskrifter forsynede Bracteater. Søtvæt-Bracteaten viser os et menneskeligt Hoved over et Dyr, hvis Hoved er forsynet med to hornlignende Fremspring. Denne Fremstilling hører til en paa Bracteater meget udbredt Billed-Type. Exempelvis nævner jeg, at der findes beslægtede Fremstillinger paa Fredrikstad-Bracteaten (her Nr. 2), paa Nr. 36 Steph. (fra Fyn), paa Nr. 86 Steph. (Gotland) og paa Nr. 123 i Atlas f. nord. Oldk. (Broholm, Fyn). Men Fremstillingen paa Søtvæt-Bracteaten stemmer dog ikke fuldstændig overens med Fremstillingen paa nogen anden Bracteate. Den afviger fra de foran nævnte i flere Enkeltheder, f. Ex. derved, at Dyret kun har ét Bagben, ikke to, medens paa flere andre Bracteater, f. Ex. paa Fredrikstad-Bracteaten, et Bagben er strakt bagud. Den Fremstilling, som mest ligner Søtvæt-Bracteateens, er kanské den, som findes paa Nr. 140 i Atlas f. nord. Oldk., der i to Exemplarer er funden i Norge. Men her har Dyret „Skjæg“, og Billedet er her meget mere forvansket end paa Søtvæt-Bracteaten.

Oppe til venstre foran Runegruppen **nl** sees paa Søtvæt-Bracteaten et tre-armet Tegn. Det bestaar af en lodret Streg, som nedentil deler sig i to Streger, af hvilke den ene skraaner nedad mod venstre, den anden mod høire. Alle tre Streger ender i en rund Prik. Dette Tegn har vistnok været anseet for helligt. Paa lignende Maade er et Hagekors tegnet oppe til venstre paa Bracteaten fra Aagedal i Bjelland og paa mange andre Bracteater, et Kors paa Fredrikstad-Bracteaten.

1) Paa Bracteaten Nr. 27 Steph. læses til venstre for Hovedet **tawol**, til høire **aþodu**. Man skal her vistnok forbinde **tawo laþodu** d. e. „vi to gav Kjærlighedsgaven“. **tawo** for **twō** Dualis. For **a** i **tawo** jfr. Ordformerne **waritu**, **bariutiþ**, **baruta**; oht. *zawei* = *zwei*, *thowahan* = *thwahan*; avest. *daibisyant* „fiendtlig“ til oldind. *dis*. **laþodu** Præter. Dual. som **waritu** Varnum, af et til oldn. *lada*, nht. *laden* „indbyde“ svarende Verbum, med en Betydning, som svarer til den, **laþu** = oldn. *lōð* har i Bracteate-Indskrifter, nemlig „Kjærlighedsgave“.

2) Nede til høire er paa denne skrevet sammen **lurþa**. Her maa **-lur** vistnok være Slutningen af et Mandsnavn. Dettets Begyndelse er sandsynlig udtrykt ved Runer, som er skrevne for sig selv, andetsteds paa Bracteaten. **þa** er snarest Begyndelsen af **þat**.

Det nævnte trearmede Tegn, som sees paa Søtvæt-Bracteaten, forekommer ogsaa paa ikke faa andre Bracteater. Jeg har saaledes noteret, at det findes paa Nr. 20, 68, 80 Steph.; Nr. 6 hos Montelius Från Jernåldern; Nr. 123 i Atlas f. nord. Oldk.; paa den ovenfor nævnte Bracteate Atlas Nr. 140; Atl. Nr. 224. Paa Bracteaten Nr. 55 Steph. = Nr. 226 i Atl. f. n. Oldk. gaar Skraaarmen til venstre næsten ret ned.

Andensteds finde vi et Tegn, som afviger derved, at der istedenfor de to skraa Arme er en horizontal ret Tværstreg. Saaledes paa Bracteaterne Nr. 51 Steph. og Montelius Från Jernåld. Pl. I Nr. 5; Atl. f. nord. Oldk. Nr. 135 og 213.

Tegnet formet saaledes som paa Søtvæt-Bracteaten har jeg ogsaa fundet i en norsk Indskrift med den kortere Rækkes Runer, nemlig i Bjørneby-Indskriften fra Smaalenene (fra c. 900), oppe over *ar* i Ordet *kakar*.

Naar Tegnet ikke sjælden forekommer paa Bracteater, er vel dette at forklare deraf, at Bracteaterne har været benyttede som Amuletter.

Jeg skal her ikke undersøge Brugen af det paa Søtvæt-Bracteaten forekommende Tegn hos andre Folkeslag og heller ikke underkaste de Meninger, som har været fremsatte om dette Tegns særlige Betydning, en Drøftelse.
